

Nádudvari Anna¹: A 2017-es francia stratégiai felülvizsgálat értékelése

Vezetői összefoglaló

- A felülvizsgált stratégia két alappillére a francia stratégiai autonómia erősítése és a közös európai védelem képességeinek megteremtése.
- A nukleáris elrettentés továbbra is sarokköve marad a francia védelempolitikának, amit a képességek fenntartási és modernizációs programjával kapcsolatban is megerősítettek.
- A hírszerzésben a mesterséges intelligencia, a kibervédelemben az offenzív képességek fejlesztése a „digitális szuverenitás” erősítésének irányába mutat, míg az ipari-technológiai ambíciók erősítése a védelmi ipari autonómia megőrzésének prioritását jelzi.
- A védelmi együttműködések területén Franciaország kezdeményezőkézsége az Európai Beavatkozási Kezdeményezésben mutatkozik meg, aktivitása pedig számos folyamatban lévő többnemzeti képességfejlesztési projekt kapcsán tükröződik.
- Franciaország és Németország között minden eddiginél szorosabb együttműködés várható, míg Párizs az Egyesült Királysággal a Brexit ellenére is a különleges viszony fenntartására törekszik. Ebben helyzetben ugyanakkor verseny alakulhat ki a hasonló fejlesztési projektek között, valamint a német-francia védelmi ipari összeolvadások és a belső verseny is további akadályokat szülhetnek.

2018. június 25-én Franciaország mellett nyolc európai állam írta alá az Európai Beavatkozási Kezdeményezés részvételi szándéknyilatkozatát.² Ennek apropóján az elemzés a 2017. október 13-án kiadott francia felülvizsgálati stratégiát értékeli³ a 2013-as védelmi Fehér könyv, illetve Emmanuel Macron elnök nagyszabású szeptember 26-i beszéde, valamint az elnök korábbi kampányígéreteinek tükrében. Előbb a Franciaország stratégiai helyzetértékelésében megjelenő fenyegetéseket és kihívásokat mutatja be, majd a jelenlegi francia műveleteket és a stratégia által megfogalmazott ambíciószintet értékeli. Ezt követően a francia stratégiai autonómiát meghatározó stratégiai funkciók fejlesztési irányait, az ipari és technológiai célkitűzéseket, a stratégiai feladatokat és katonai képességfejlesztési programokat elemzi. Végül a többnemzeti (NATO-, EU-, mini- és bilaterális) keretben megvalósuló képességfejlesztési és műveleti együttműködések esélyeivel és kihívásaival foglalkozik, kiemelt figyelmet fordítva a közös stratégia kultúra kialakítása érdekében előterjesztett Európai Beavatkozási Kezdeményezésre, valamint a bilaterális együttműködésekben a francia–német és francia–brit kapcsolatokra.

Bevezetés

A francia Védelmi és Nemzetbiztonsági Stratégiai Felülvizsgálat Emmanuel Macron elnökségének ötödik hónapjára készült el, miután Florence Parly védelmi miniszter 2017. június 28-án felkérést kapott a felülvizsgálati bizottság megalakítására. A csupán három

és fél hónap alatt elkészített stratégiát az október 1-jei határidő helyett végül október 13-án adták át az államfőnek. A késésben valószínűleg az is szerepet játszott, hogy Macron elnök szeptember 26-án a Sorbonne egyetemen megtartott nagyszabású beszédének stratégiai vonatkozású elemeit is belefoglalták az új dokumentumba. A sorbonne-i beszéd hat kulcselemben határozta meg az európai szuverenitásépítés feladatait, ezek a biztonság;

¹ Nádudvari Anna (anna.nadudvari@sciencespo.fr) az NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpontjának külső munkatársa.

² Az aláírók: Belgium, Dánia, Észtország, Franciaország, Hollandia, Németország, Portugália, Spanyolország és az Egyesült Királyság. Olaszország, bár az előzetes tárgyalásokon részt vett, ezáltal nem csatlakozott formálisan a kezdeményezéshez. Daniel BOFFEY: [Nine EU states sign off on joint military intervention force](#). [online], 2018. 06. 25. Forrás: theguardian.com [2018. 06. 26.]; Nick WITHEY: [Macron and the European Intervention Initiative: Erasmus for soldiers?](#) [online], 2018. 05. 22. Forrás: ecfr.eu [2018. 06. 01.]

³ *Revue Stratégique De Défense Et De Sécurité Nationale*, [online], 2017. Forrás: defense.gouv.fr [2017. 10. 15.].

az európai határok és értékek (migráció); a kül- és fejlesztéspolitikai; az ökológiai átalakulás; a digitális technológia; és az ipari és gazdasági hatalom.⁴ Ezek közül a biztonságot az elnök a politikai közösség elsődleges alapjaként definiálta, amelyet Európa vonatkozásában értékelése szerint elsősorban az Egyesült Államok fokozatos és elkerülhetetlen kivonulása és a terrorizmus fenyegetése határoz meg. Macron az Európai Beavatkozási Kezdeményezés előterjesztésében közös intervenciók erők felállítását kezdeményezte a közös stratégiai kultúra és az európai szuverenitás erősítése érdekében. Így a sorbonne-i beszéd nyomán a felülvizsgált stratégia ambíciója kettős: a francia stratégiai autonómia megőrzése, egyben a közös kihívásokkal megbirkózni képes erős Európa építése. E kettős ambíciót összekötő cél Franciaország vezető szerepének biztosítása Európa védelempolitikájának formálásában.⁵

A felülvizsgált stratégia szakpolitikai funkciója szerint a 2013-as Fehér könyvet újítja meg rövidebb, tömörebb formában. Célja a legsürgetőbb kihívások bemutatása és a hosszú távú geopolitikai és technológia trendek felvázolása, valamint a kihívásokhoz rendelt stratégia meghatározása annak érdekében, hogy segítse a 2019–2025-ös ciklusra vonatkozó francia védelmi költségvetési törvény (*Loi de programmation militaire*) előkészítését.⁶ A stratégia elkészítéséért felelős bizottság elnöke, Arnaud Danjean francia EP-képviselő 2009–2014 között az Európai Parlament Biztonság- és Védelempolitikai Albizottságának elnöke volt. A bizottság tagjait elsősorban a közigazgatásból és az állami szervektől delegálták.⁷ Ezek közül legnagyobb arányban (7 tisztségviselővel) a védelmi minisztérium vett részt a stratégia kialakításában. A dokumentum tartalmi elemeit tekintve három részre tagolódik. Az első két rész a stratégiai környezet kihívásainak bemutatására és a fenyegetések forrásainak ismertetésére fókuszál. (A-B. 16–50. o); ezt követi „A mi védelmi stratégiánk: Stratégiai autonómia és európai ambíció” címmel a harmadik rész (C. 52–87. o.).

Franciaország stratégiai helyzetértékelése a fenyegetések és kihívások tükrében

A 2008-as és 2013-as Fehér könyvekkel⁸ összehasonlítva az azonosított fenyegetések – mint például a terrorizmus, a kiberhadviselés, a nukleáris proliferáció, a járványok – lényegében megegyeznek a 2017-es felülvizsgált stratégiában megjelenő tényezőkkel, a kontextus azonban sokat változott.⁹ A 2013-as Fehér könyvben megfogalmazott fenyegetések, veszélyek és „stratégiai meglepetések” a vártnál gyorsabban és nagyobb mértékben

⁴ A biztonság kulcselemén kívül a beszéd gyakorlati kezdeményezései közé tartozik egy európai polgári válságkezelő erő (katasztrófavédelmi, kutatás-mentési feladatok ellátására és az erőforrások hatékony elosztására), valamint az Európai Menekültügyi Hivatal és az Európai Határrendőrség létrehozása. Macron javaslatot tett európai pénzügyi tranzakciós adó és európai szén-határadó bevezetésére, kezdeményezte a közös agrárpolitika újrastrukturálását, a társasági adóalap harmonizálását a tagállamok között (ezt feltételként szabva a kohéziós alapokhoz való hozzáféréshez), valamint közös európai szociális minimumszinttervek és konvergencia-szabályok bevezetését. Emellett (amerikai mintára) javasolta egy „európai DARPA” védelmi innovációs ügynökség létrehozását is. [Initiative pour l'Europe – Discours d'Emmanuel Macron pour une Europe souveraine, unie, démocratique](#), [online], 2017. 09. 28. Forrás: [elysee.fr](#) [2017. 11. 01.].

⁵ [Discours d'Emmanuel Macron sur la Défense](#), [online], 2017. 03. 18. Forrás: [en-marche.fr](#). [2017. 11. 01.].

⁶ A felülvizsgált stratégia alapján előkészített költségvetési programtörvényt 2018 februárjában mutatták be, a Nemzetgyűlés pedig 2018. március 27-én fogadta el. [Loi de programmation militaire 2019-2025: textes officiels](#), [online], 2018. 02. 16. Forrás: [defense.gouv.fr](#) [2018. 03. 07.].

⁷ A bizottság tagjai közt található a Miniszterelnökség (*Premier ministre*), a Belügyminisztérium (*Ministère de l'Intérieur*), a Kül- és Európai Ügyek Minisztériuma (*Ministère de l'Europe et des Affaires Étrangères*), a Védelmi Minisztérium (*Ministère des Armées*), a Francia Intézet (*Institut Français des Relations Internationales*), a francia Védelmi Ipari Tanács (*Conseil des Industries de Défense Françaises*), a Nukleáris- és Alternatív Energia Biztosi Hivatal (*Commissariat à l'Énergie Atomique et aux Énergies Alternatives*), a Stratégia Kutatási Alapítvány (*Fondation pour la Recherche Stratégique*) munkatársait, továbbá a Külső Biztonsági Főigazgatóság (*Direction Générale des Services Extérieurs – DGSE*) vezetőjét, valamint egy fővel az egyetemi/kutatói szférát is (Frédéric Douzet, Castex Chair of Cyber Strategy, Institut Francias de Geopolitique, Paris).

⁸ [Livre blanc sur la défense et la sécurité nationale](#), [online], 2008. Forrás: [archives.livreblancdefenseetsecurite.gouv.fr](#) [2017. 11. 01.] és [Livre blanc défense et sécurité nationale](#), [online], 2013. Forrás: [livreblancdefenseetsecurite.gouv.fr](#) [2017. 11. 01.].

⁹ [Quelles priorités, quels défis pour la loi de programmation militaire 2019-2024?](#) [online], 2018. 02. 07. Forrás: [jean-jaures.org](#) [2018. 04. 01.].

váltak valóra. Franciaország két kimerítő katonai misszió (Mali, Közép-afrikai-Köztársaság) van túl, emellett a 2015-ös terrormerényletek megrázkódtatásai hat hosszabbítást megért rendkívüli állapotot (2015. november 13. – 2017. november 1.) és az azt felváltó terrorelhárítási törvény elfogadását eredményezték.

A stratégia az átalakuló nemzetközi környezet kapcsán kiemeli, hogy 2013 óta sor került a Krím-félsziget annexiójára, és az európai hagyományos fegyveres erőkről szóló (*Conventional Forces in Europe – CFE*), illetve a Nyitott Égbolt (*Open Skies*) szerződések felfüggesztésére, melyek az európai biztonsági architektúra gyengüléséhez járulnak hozzá, egyszersmind gyakorlati leképződései a fennálló nemzetközi rend szabályai megkérdőjelezésének. A multilaterális struktúrák gyengülését Párizs nemcsak Oroszország és Kína tevékenységében találja aggasztónak (miszerint mindkét ország megkérdőjelezi a fennálló nemzetközi rendszert), hanem az Egyesült Államok egyoldalú cselekvési gyakorlatával is összeköti. Washington részéről a nemzetközi egyezmények ratifikációjának elmaradása és nemzetközi szervezetek forrásmegvonása hosszú távon a globális kormányzás legitimitációjának gyengülését eredményezi. A dokumentum szerint továbbá az Európai Unió belül jelentkező feszültségek, az eltérő stratégiai prioritások és a populizmus növekedése az integráció alapjainak megkérdőjelezéséhez és az európai államok biztonságpolitikai célkitűzéseinek regionalizációjához vezet.

A stratégia első helyen a (szalafi) dzsihadista terrorizmust azonosítja fenyegetésként, kiemelve a Daesh (ISIS) és az al-Káida mint globális terrorszervezetek adaptációs képességét és támadó potenciálját. Macron beiktatását követően a francia nagyköveteknek tartott első beszédében is ennek a fenyegetésnek az elsődlegességét hangsúlyozta.¹⁰ A stratégia pedig az európai társadalmat célzó dzsihadista propaganda hatékonyságára hívja fel a figyelmet e szervezetek befolyásolási képességének szemléltetése céljából.

A fenyegetéseket tekintve második helyen állnak a proliferációs folyamatok, mint a tömegpusztító fegyverek és a kifinomult konvencionális rendszerek terjedése, valamint a technológiai fejlődésből fakadó kihívások. Kiemelt problémát jelent ezen a területen a nem állami szereplők hozzáférése, a nukleáris elrettentés támadó doktrínával való párosítása (*sanctuarisation agressive*),¹¹ a hozzáférést gátló és területmegtagadó rendszerek (*anti-access/area-denial A2/AD*)¹² és a kettős felhasználású technológiák (például motorok, hajók, helikopterek), valamint a biológiai és vegyi fegyverek, neurotoxinok, a szintetikus biológiai és a genetikailag módosított vírusok elérhetősége. A stratégiai felülvizsgálat értékelése alapján a nukleáris proliferációt illetően Észak-Korea jelent „konkrét stratégiai kihívást”, emellett Pakisztán nukleáris arzenáljának fejlesztése szintén „tovább növeli a bizonytalanságot”, ugyanakkor az iráni nukleáris egyezmény „megfelelő határt szab Teherán fejlesztéseinek (legalábbis 2025-ig)”. A francia álláspont szerint a 2017. július 7-én elfogadott Szerződés a nukleáris fegyverek tilalmáról (*Treaty for the Prohibition of Nuclear Weapons*) „gyengítheti a nemzetközi nukleáris non-proliferációs rezsimit”, különös tekintettel a Non-proliferációs Szerződésre (*Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons – NPT*) nézve.¹³

¹⁰ [Discours du Président de la République à l'ouverture de la conférence des Ambassadeurs](#), [online], 2017. 08. 29. Forrás: [elysee.fr](#) [2017. 11. 01.].

¹¹ A „*sanctuarisation agressive*” (*agressive sanctuarization*) a nukleáris fegyverrel rendelkező országok olyan feltételezett stratégiája, mely szerint „büntetlenül” követhetnek el agressziót hagyományos katonai erővel, ugyanis nukleáris csapásmérő képességük elrettentő – potenciális megtorló – ereje miatt honi területeik védettek, nem kell tartaniuk hagyományos katonai ellencsapástól. Ezáltal a nukleáris fegyverekkel nem rendelkező országokkal szemben stratégiai előnyt élveznek.

¹² A hozzáférést gátló eszközrendszerek célja, hogy nagy hatótávolságból minél nagyobb veszteséget okozva lassítsák az ellenséges erők bevetését a hadszíntéren, és arra készítsék őket, hogy távolabbról kelljen tevékenykedniük, mint az kívánatos volna. A területmegtagadó rendszerek célja, hogy megakadályozzák az ellenséges erők manővereit egy adott területen belül, amelyhez a hozzáférést már nem tudják gátolni. Air-Sea Battle; Service Collaboration to Address Anti-Access & Area Denial Challenges. Air-Sea Battle Office, 2013, 2. o. In: Kiss Roland: *Air-Sea Battle – A globális közös terekhez való hozzáférés hadműveleti koncepciója, SVKK Elemzések*, 2015/8, 2. o.

¹³ A francia álláspont szerint a Szerződés a nukleáris fegyverek tilalmáról nem veszi figyelembe a nukleáris elrettentési doktrínát alkalmazó államok biztonsági érdekeit a növekvő proliferációs fenyegetések (például Phenjan) árnyékában, és nem segíti elő az NPT keretében már elindított folyamatok (VI. cikk implementációja, felülvizsgálati folyamat) napirenden tartását és hatékony előmenetelét a duplikált multilaterális keret és eltérő célkitűzés kialakításával. [Joint Press Statement from the Permanent Representatives to the](#)

A fenyegetések harmadik csoportját alkotja a hagyományos katonai erő jelentőségének ismételt felértékelődése, ami Kína és Oroszország modernizációs és képességfejlesztési programjai nyomán kerül előtérbe. A stratégiai hangsúlyozza, hogy az észak-atlanti térségben az orosz aktivitás jelenti az egyik legnagyobb kihívást, emellett a posztszovjet régió befagyott konfliktusainak kiújulása könnyen az európai piacok stabilitását veszélyeztetheti. A folyamatban lévő orosz haderőreform és az ehhez társuló magas védelmi költségvetés (a GDP 3-4 százaléka) biztosítja Moszkva számára a lehetséges beavatkozáshoz szükséges katonai képességek fenntartását is. A stratégia kiemeli Oroszország terjeszkedését a digitális térben, s az orosz adatközpontok és adatellenőrzés szerepével is foglalkozik. A dokumentum értékelése alapján az asszertív orosz viselkedés szükségessé teszi a határozott válaszadást, ugyanakkor azt is hangsúlyozza, hogy ezt párbeszédnek kell kísélnie a felek közt.

Oroszországhoz képest Kína tevékenységének minősítésével kapcsolatban a stratégia finomabban fogalmaz, nem a fenyegetés kifejezést használja.¹⁴ Peking globális ambíciói és csúcstechnológiai modernizációja a hírszerzés, űrtechnológia, kiberképességek és erőikvetítési képességek területén is jelentőséggel bír Párizs számára, különösen hadiipari exportja, amely közvetlen versenyt jelent a francia gyártók számára. Az ázsiai régió kihívásai kapcsán a dokumentum az Egyesült Államok és Kína közötti stratégiai verseny fokozódását, Észak-Korea provokációit, valamint a Dél-kínai-tenger szigetvitáit említi, hangsúlyozva, hogy Franciaország indiai és ausztrál partnersége kapcsán is érdekelt ebben a térségben.¹⁵ A stratégia foglalkozik Kína fokozódó érdeklődésével az afrikai kontinens nyersanyagkészlete iránt, továbbá Afrikában a francia stratégiai érdekekkel versenyző kínai aktivitással a fegyverkezés, közlekedés, telekommunikáció, energetika és infrastruktúra területein.¹⁶

Franciaország szempontjából a törékeny régiók közül kiemelkedik a Földközi-tenger térsége, ahol a migrációs folyamatok, a dzsihadista csoportok tevékenysége, a nagyhatalmi stratégiai érdekek ütközése, a térség militarizálódása (különösen a kelet-mediterrán térségben) és az együttműködési keretek hiánya a régió kihívásainak kezelésében mind destabilizáló tényezőként jelentkezik. A stratégia Líbia helyzete kapcsán felhívja a figyelmet a megelőzési képességek erősítésére széles értelemben a Szahara, szűkebben a Száhel övezet térségben és a Földközi-tenger déli partjainál. A szubszaharai térség folyamatainak a francia honi területre gyakorolt biztonsági, humanitárius, migrációs és gazdasági hatását szintén kiemelten kezeli a dokumentum. Ebben a vonatkozásban fontos a Guineai-öböl stratégiai-gazdasági jelentősége, továbbá Afrika szarvának biztonsága is. A tágabb térséget, illetve a Közel-Keletet érintő konkrét fenyegetések között a stratégia kiemeli Eritrea és szomszédjai közti konfliktust, a jemeni polgárháborút, Irak belső töredezettségét, a szíriai polgárháborút, a Hezbollah jövőbeli szerepét, a levantei térségben Oroszország, Irán és Törökország befolyásának meghatározó szerepét, illetve a Rijád és Teherán közötti rivalizálás regionális hatását.

Afrika a válságokat felerősítő tényezők és egyéb fenyegetések közül a demográfiai és migrációs nyomás robbanásszerű népességnövekedésével, a tradicionális demográfiai modell átalakulásával, valamint a közelmúlt konfliktusai kapcsán kialakult menekült- és migrációs válságokkal, illetve azok Európára gyakorolt hatásával kapcsolatban jelenik meg a stratégiában. Az éghajlati viszonyok törékenysége mint válságokat erősítő tényező kapcsán felmerül a szélsőséges időjárás jelenségek haderőre gyakorolt hatása válsághelyzet esetén, valamint a

United Nations of the United States, United Kingdom and France following the adoption of a treaty banning nuclear weapons, [online].
Forrás: UK Mission to the UN; scribd.com [2018. 03. 01.].

¹⁴ Florence Parly védelmi miniszter a stratégia kapcsán a Le Monde-nak adott interjúban is hangsúlyozta, hogy Kínával kapcsolatban nem használják a fenyegetés kifejezést. Christophe AYAD, Marc SEMO, Nathalie GUIBERT: [Florence Parly : La France veut conserver une autonomie stratégique](#), [online], 2017. 10. 13. Forrás: lemonde.fr [2017. 11. 01.].

¹⁵ A stratégia az Indiai-óceán térségében a gvardari kikötőprojektet nevesíti Pakisztán területén. Franciaország globális partnerségei közül az ázsiai és csendes-óceáni régióban kiemeli az Ausztráliával és Indiával fenntartott kapcsolatait. Előbbi kapcsán a stratégia méltatja a 2016 decemberében létrejött francia–ausztrál kormányközi megállapodást az ausztrál haditengerészet új generációs tengeralattjáróinak építéséről. Az 50 milliárd dollár értékű tendert a francia Naval Group (korábbi DCNS) vállalat nyerte a Barracuda osztályú tengeralattjáró-típussal, japán és német versenytársakat megelőzve. Forrás: Paul KARP: [France to build Australia's new submarine fleet as \\$50bn contract awarded](#), [online], 2016. 04. 16. Forrás: theguardian.com [2017. 11. 01.].

¹⁶ E tekintetben kiemelik a kínai erőikvetítési képességek növekedését a 2017. augusztus 1-jén megnyitott katonai bázissal Dzsibuti-ban. [China formally opens first overseas military base in Djibouti](#), [online], 2017. 08. 01. Forrás: reuters.com [2017. 11. 01.].

tengerentúli franciai területek kiemelt veszélyeztetettsége. A migrációs nyomás összekapcsolódása a klímaváltozással különösen jelentős a Száhel-övezetben (Niger, Mauritánia, Mali, Csád) és Dél-Ázsiában (Pakisztán, Banglades). A dokumentum az egészségügyi veszélyek és a mobilitás növekedése kapcsán a betegségek és vírusos járványok (SARS, Ebola) fokozott terjedésével is számol, továbbá rámutat arra is, hogy a fertőzések a biotechnológiai fejlődés nyomán célzott támadások eszközeivé válhatnak. Az energiaellátás stratégiai jelentősége kapcsán Franciaország számára kiemelt jelentőséggel bír az elektromosáram-termelés urániumigénye és az ennek kielégítéséhez szükséges tengeri és szárazföldi útvonalak biztosítása. A dokumentum arra is kitér, hogy a terrorista és szervezett bűnözői hálózatok közötti átjárhatóság és megosztott csatornák használata,¹⁷ valamint a kábítószer-kereskedelemhez kapcsolódó illegális tevékenységek és a terrorista akciók finanszírozása mind részét képezik a szervezett bűnözés globalizációjával járó kihívásoknak. Ehhez társulnak a bűnszervezetek támogatásában és „használatában” érdekelt államok (például Észak-Korea), valamint a digitális térben történő bűncselekmények számának növekedése és a digitális valuták (például Bitcoin) és az anonimizáció jelentette kihívások.

Az új technológiák, mint a szintetikus biológia (genom szerkesztés), a digitális forradalom, a komplexadat-halmaz-technológiák (*big data*), a robotika és a mesterséges intelligencia fontos lehetőségeket, egyben kihívásokat is jelenthetnek. A technológiai változások hatására a globális közös terek, mint a tengerek, légtér, világűr, valamint a digitális tér használata átalakul. Az egyre könnyebben elérhető légkörön kívüli tér fokozottan a stratégiai és katonai versengés színterévé válik, ami az állami és magánszereplők növekvő jelenlétével és az űr felfegyverzésével jár együtt. A stratégia értékelése szerint a forgalom sűrűsödése szükségessé teszi az űr fokozott megfigyelését és ellenőrzését, valamint az űreszközök ellenállóképességének növelését. Az új típusú technológiák biztonsági kihívásai kapcsán kiemelkedik a digitális tér, amelyben az intenzív stratégiai verseny új (magán) szereplők felemelkedésével jár, e tekintetben a stratégia az állami szuverenitás előtt kihívást és egyben (partneri) lehetőséget hordozó „geopolitikai szereplőként” utal a Google-ra, a Facebookra és a Baidura is.¹⁸ A kibertérben növekvő fenyegetések¹⁹ kapcsán a dokumentum hangsúlyozza, hogy a kibertérben egyes támadások skálájuk és súlyuk alapján fegyveres agresszióként kategorizálhatók, ebben fenntartja a 2013-as Fehér könyvben már megfogalmazott álláspontot.²⁰ A stratégia szerint az új technológiák adaptálásából fakadó automatizált döntéshozatali mechanizmusok elősegíthetik a konfliktusok eszkalációját azzal, hogy sok esetben kiiktatják a potenciális mérséklő mechanizmusokat az egyes folyamatokból.

A francia műveletek és ambíciószint a stratégia tükrében

Franciaország ambíciószintjét a stratégia négy koncentrikus kihívási körhöz igazítja. Ezek közül a központi kör a nemzeti területek védelme (szárazföld, légtér, tengeri területek), ahol az állandó védelmi jelenlét fenntartása a feladat. Ebben a vonatkozásban elsődleges a honi területen végzett Sentinelle művelet 13 000 fővel (eredetileg 7000 fő aktív járőrszolgálatban, 3000 fő stratégiai tartalékban), amely a 2015-ös terrortámadásokat követően kezdődött.

¹⁷A 2015. november 13-i párizsi terrortámadás során használt fegyverek a Nyugat-Balkánról származtak, ezzel összefüggésben a Balkán térségét a szervezett bűnözés potenciális forrásai miatt törekeny régióként értékeli a stratégia. Stefan CANDEA, [How EU Failures Helped Paris Terrorists Obtain Weapons](#), [online], 2016. 03. 24. Forrás: [spiegel.de](#) [2017. 11. 01.].

¹⁸A Baidu (ejtsd Pajtu) kínai internetes keresőportál az Alexa 2017-es globális rangsorban a 4. helyen szerepel közvetlenül a Google, a YouTube és a Facebook után. [The top 500 sites on the web](#), [online], Forrás: [alexa.com](#) [2018. 01. 01.].

¹⁹2015-ben a francia TV5 Monde csatornát érte kibertámadás, a 2017-es elnökválasztást pedig beárnyékolta a kampánycsendet megzavaró orosz információs művelet. Don MELVIN, Greg BOTELHO, Greg: [Cyberattack disables 11 French TV channels, takes over social media sites](#), [online], 2015. 04. 09. Forrás: [cnn.com](#) [2017. 11. 01.].

²⁰Ez a koncepció megegyezik a NATO álláspontjával a kibertámadás fegyveres támadásként való értékelésében, illetve a fegyveres viszontválasz-lehetőségében. [NATO: changing gear on cyber defence](#), [online], Forrás: [nato.int](#) [2017. 11. 01.].

A második kör a tágabb, Európával szomszédos térségre fókuszál, ahol a válaszadó képesség fenntartását tűzik ki célul. Ide tartozik a Száhel övezetben a jelenleg 4500 fős Barkhane művelet (a 2013–2014-es Serval művelet utódja).²¹

A harmadik kör a műveleti fölény fenntartása minden körülmény között, kiemelten a jelentős erőforrásokkal és katonai képességekkel rendelkező nem állami szereplők által ellenőrzött területeken. A közel-keleti térségben Franciaország az *Operation Inherent Resolve* művelet koalíciós partnereként a Chammal műveletben (Szíria, Irak és Jordánia területén) összesen 1100 fővel van jelen, továbbá az UNIFIL libanoni misszióhoz a Daman műveletben 700 fővel járul hozzá.²²

A negyedik kör a vállalt szövetségi kötelezettségek teljesítéséhez kapcsolódik. Franciaország a NATO megerősített előretolt jelenlétéhez (*Enhanced Forward Presence*) a Lynx műveletben járul hozzá a Baltikumban.²³ Fontos megjegyezni, hogy míg az első két kör az önállóan végrehajtott feladatok közé tartozik, addig a harmadik és negyedik már egyértelműen a szövetségesekkel és partnerekkel is számol a feladat végrehajtásában.

A külföldi műveletekre (*opérations extérieures* – Opex) vonatkozó ambíciószintet a stratégiai felülvizsgálat egy időben három hadszíntérben, a műveleti időtartamot pedig 10-15 évben állapította meg. A francia haderőnek képesnek kell lennie egy műveletben önállóan (Barkhane), egy műveletben keretnemzet szerepben (Chammal), egy műveletben pedig fő hozzájáruló partnerként (UNIFIL/Daman) cselekedni. Összehasonlításképp: a 2013-as Fehér könyvben alacsonyabb ambíciószint szerepelt („két- vagy három hadszíntér, amely közül egyben fő hozzájárulóként van jelen”). A 2017-es stratégia szerint Franciaországnak fenn kell tartania keretnemzet-kapacitását szövetségesei részére, felelősséget vállalva a tervezés, erőgenerálás, valamint a katonai műveletek vezetése és irányítása kapcsán. E tekintetben a francia erők beavatkozási képessége – a washingtoni szerződés 5. cikkelyében vállaltakon túlmenően – három fő műveleti típusba sorolható:

- Direkt beavatkozás, amelyben Franciaország olyan műveletet indít, amelyet kibővíthet és amelyben vezető szerepet tarthat fenn (például a Serval és Barkhane művelet Afrikában).
- Hozzájárulás egy nagy, többnemzeti művelethez, akár földrajzi értelemben távoli területeken, hasonló koalíciós formában, mint a Chammal művelet Irakban és Szíriában, vagy a NATO keretében folytatott afganisztáni és líbiai műveletek.
- Válságkezelő műveletek támogatása, amelyek az ENSZ vagy EU égisze alatt zajlanak, és amelyekhez Franciaország gyors beavatkozási képességet is felajánl. Ennek megfelelően 2018-ban Franciaországnak állandó haditengerészeti jelenléte van az EUNAVFOR MED műveletben (1000 fő) a Földközi-tengeren és az Atalanta műveletben (200 fő) az Indiai-óceánon. A Közép-afrikai-Köztársaságban az önálló Sangaris műveletet (2013–2016) követően Franciaország már csak többnemzeti békefenntartó és ki-képző műveletekben (MINUSCA,²⁴ EUTM RCA²⁵) állomásoztat katonákat, összesen 280 főt.²⁶

Az ambíciószintnek megfelelően a stratégia a műveleti képességek területén megkülönböztet:

²¹ 2017 júliusa és 2018 májusa között a Barkhane műveletben telepített katonák száma 4000-ról 4500-ra, a logisztikai járművek száma 300-ról 360-ra, a páncélozott gépjárművek száma pedig 300-ról 470-re nőtt. [Opération Barkhane](#), [online], 2018. 06. 19. Forrás: [defense.gouv.fr](#) [2018. 06. 19.].

²² 2017 július és 2018 május között a Chammal műveletben telepített katonák száma 1200-ról 1100-ra, ugyanebben az időszakban a Daman műveletben a katonák száma 900-ról 700-ra csökkent. [Opération Chammal](#), 2018. 06. 14. [Daman : la contribution française à la FINUL](#), [online], 2018. 03. 14. Forrás: [defense.gouv.fr](#) [2018. 05. 19.].

²³ A Lynx misszió keretében Franciaország 2018-ban Litvániában közel 300 francia katonával, 4 Leclerc harcokocsival és 9 VBCI páncélozott harcjárművel vesz részt a Németország vezette harcsoportban. [Mission Lynx](#), [Lynx : fin du mandat Lynx 3 pour les militaires français de la force de présence avancée renforcée](#), [online], 2018. 05. 09. Forrás: [defense.gouv.fr](#). [2018. 06. 19.].

²⁴ Partnerei a MINUSCA műveletben Pakisztán, Egyiptom, Banglades, Ruanda, Zambia, Burundi, Mauritánia, Kamerun, Marokkó és Gabon.

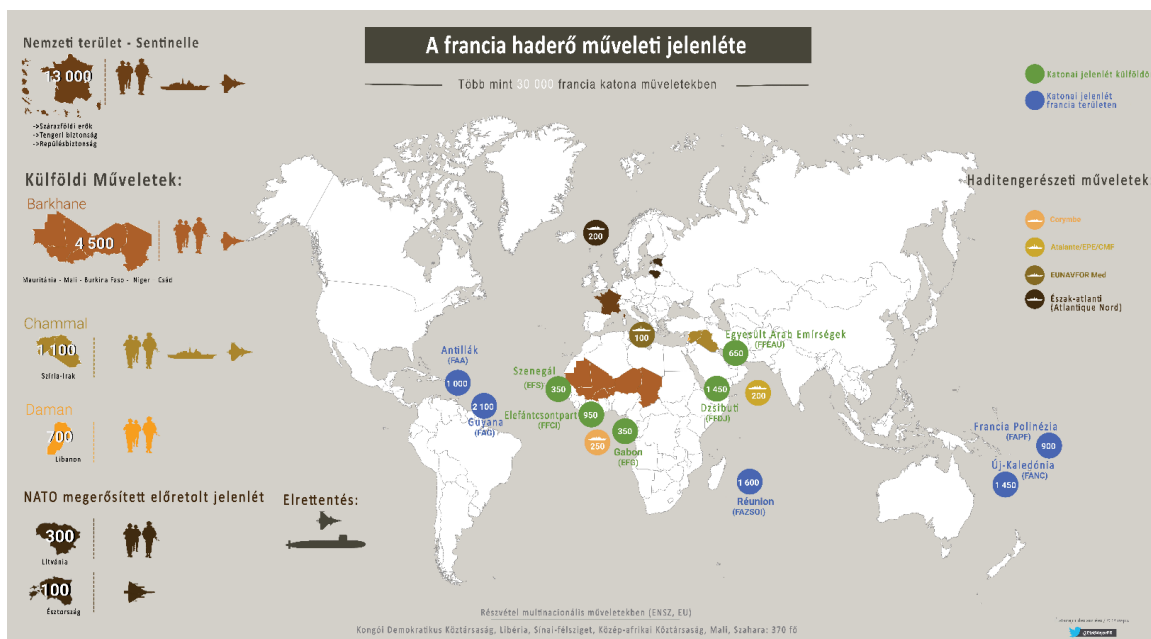
²⁵ Partnerei az EUTM RCA műveletben Észtország, Olaszország, Finnország, Grúzia, Lettország, Hollandia, Lengyelország, Románia, Spanyolország és Luxemburg.

²⁶ A Barkhane jelentése félhold alakú sivatagi dűne; a Chammal jelentése Irak, Szíria és Jordánia területén jellemző sivatagi szél; a Daman jelentése szirtborz; a Lynx jelentése: hiúz; a Sangaris pedig egy afrikai pillangófajtát (*Cymothoe sangaris*) jelöl.

- autonóm műveleti képességeket: hírszerzés és önálló értékelés, állandó területvédelem és biztonsági műveletek, műveleti irányítás, különleges műveletek végrehajtása, aszimmetrikus hadviselés során alkalmazott képességek fenntartása, politikai szándéknak megfelelő erődemonstráció és befolyásolási műveletek;
- az erőfölény kialakításához szükséges képességeket: mélységi csapásmérés, az erőforrások eljuttatása a hadszínterre és ezek védelme a konvencionális fenyegetésekkel szemben, a hadszíntéri mobilitás fenntartása, tüzérségi támogatás, kétéltű műveletek, légideszant-támogatás, komplex vagy szélsőséges körülmények közti hadviselés, az erők kivonásának képessége az ellenséges területről;
- a csak partnerségben elérhető cselekvési képességet: a légkörön kívüli műveletek.

A francia erőkivetítési csapattelepítések Nyugat-Afrika partjainál, Afrika szarvánál, valamint a Perzsa-öbölben összpontosulnak. Így például a Corymbe haditengerészeti műveletben Franciaország 250 főt állomásoztat a Guineai-öbölben. A francia védelmi együttműködési infrastruktúrát a stratégia megfelelőnek értékeli a meglévő műveleti bázisok alapján, így Abu-Dzabi (650 fő) és Dzsibuti (1450 fő), továbbá Abidzsán (Elefántcsontpart, 950 fő), Dakar (Szenegál 350 fő) és Libreville (Gabon 350 fő) területén, mint amelyek képesek biztosítani a potenciális válságterületek állandó elérési képességét.²⁷

Fontos szerepet kapnak a francia tengerentúli területek (*Départements et régions et collectivités d'outre-mer* – DROM-COM) is, amelyek a katonai együttműködésben, válság-előrejelzésben és regionális intervenciókban biztosíthatnak platformot az erőkivetítésre és csapattelepítésekre (összesen 8650 fő).²⁸ A tengerentúli területekre fordított növekvő figyelem jele, hogy az éves Jeanne d'Arc gyakorlatra 2017 után 2018-ban is a Dél-kínai-tengeren kerül sor.²⁹

1. ábra: A francia műveleti jelenlét³⁰

²⁷ [Forces de présence](https://defense.gouv.fr), [online], 2013. 08. 08. Forrás: defense.gouv.fr [2017. 11. 01.].

²⁸ Francia Guyana területén a *Les Forces Armées en Guyane*-nak (FAG) az illegális aranybányászat és az illegális halászat elleni műveletekben (Opération Polpêche, Opération Harpie, Opération Titan) van feladata. [Les Forces Armées en Guyane](https://defense.gouv.fr), [online]. Forrás: defense.gouv.fr. [2018. 05. 01.].

²⁹ Az 5 hónapos és 700 fős gyakorlat a tavalyi évhez hasonlóan az amerikai és brit szövetségesekkel közös szabad hajózási gyakorlathoz (*Freedom of Navigation* – FONOP) csatlakozik. [Départ de la mission Jeanne d'Arc 2018](https://defense.gouv.fr), [online], 2018. 02. 28. [Mission Jeanne d'Arc 2017 : coup d'envoi d'une opération interarmées et interalliés](https://defense.gouv.fr), [online], 2017. 03. 01. Forrás defense.gouv.fr [2018. 05. 01.].

³⁰ [Minister des Armées: Chiffres clés de la Défense – 2017](https://defense.gouv.fr), [online], 2017 Forrás: defense.gouv.fr [2017. 11. 01.].

A francia stratégiai autonómia alkotóelemei

A stratégia elsődleges feladatként a francia stratégiai autonómia (azaz önálló döntési és cselekvési képesség) elérését és fenntartását határozza meg a nemzeti kohézió és ellenállóképesség, a globális diplomácia, a nukleáris elrettentési képesség, valamint az ipari-technológiai és műveleti önállóság eszközeivel. E stratégiai autonómia elérése és erősítése érdekében a dokumentum három területet azonosít: az ipari és technológiai ambíciókat, a stratégiai funkciók konszolidálását és az „átfogó és kiegyensúlyozott”, azaz teljes spektrumú haderőmodell (*modèle d'armée complet et équilibré*) kialakítását.

A stratégiai autonómiát meghatározó ipari és technológiai ambíció kulcseleme a francia Védelmi Ipari és Technológia Bázis (*Base Industrielle et Technologique de Défense* – BITD) fenntartása.³¹ A képességek fenntartása és a védelmi ipar versenyképessége szempontjából különösen fontos az export sikerének biztosítása, ennek kapcsán a stratégia hangsúlyozza az Egyesült Államok fegyver- és technológiaexport-ellenőrzési gyakorlatából (ITAR)³² fakadó korlátokat, ami akadályt jelent a francia védelmi ipar számára. A 2017 májusában létrehozott nemzeti befektetési alap célja, hogy a kivásárlásoktól védje a francia hadiipart a tudományos és technológiai potenciál megőrzése érdekében.³³ A megbízható ipari szereplőkre való támaszkodás a digitális szuverenitás (*souveraineté dans l'espace numérique*) megőrzése kapcsán is stratégiai célként jelenik meg. A dokumentum előrejelzése alapján a következő költségvetési időszakban növelik a tudományos kutatás, technológia és innováció területére fordított forrásokat annak érdekében, hogy az idő- és költségigényes technológiák fejlesztését elősegítsék. A stratégia hangsúlyozza továbbá a gyors adaptációs képességek kialakítását a beszerzési folyamatok erősítésével, valamint a technológiai transzferek és innovációk integrálásával.

A stratégiai funkciók konszolidálásának tekintetében a stratégia megerősíti a 2013-as Fehér könyv által definiált elrettentés, védelem, korai előrejelzés (*connaissance et anticipation*), beavatkozás és megelőzés elemeket. A teljes spektrumú haderőmodell kialakítása a 2014-es védelmi költségvetési törvény elemeinek megtartásával és kiegészítésével a katonai képességek erősítését a hírszerzés és vezetés irányítás, az elsődleges beavatkozás, a harc és védelem, támogatás és fenntarthatóság területein emeli ki. Ezen belül az egyes stratégiafunkciók és katonai képességek hangsúlya a következőképpen alakul:

- Az elrettentés kapcsán a stratégia továbbra is a fenntartja a nukleáris elrettentési doktrína központi szerepét a kétkomponensű (tengeri és légi) állandó készenléti rendszeren keresztül, valamint hangsúlyozza mindkét komponens felújításának és fenntarthatóságának fontosságát.³⁴ A nukleáris elrettentési képesség (*force de frappe*) jelentőségét Macron elnök és Florence Parly védelmi miniszter a felülvizsgált stratégia előszavában is kiemelte. A modernizációról született döntését a francia elnök a gaulle-ista (*indépendance*) hagyomány örökségével indokolta, amely Franciaország globális hatalmi szerepének biztosítását is szolgálja.³⁵ A nukleáris doktrína jelentőségét mutatja az is, hogy a fenntartás és felújítás a képességek széles spektrumán (például tüzérség, vadászpilóták, haditengerészeti egységek és támogató infrastruktúra terén is) tervben van, és ezek közül a legnagyobb költségvonzattal a nukleáris képességek rendelkeznek.

³¹ A francia védelmi ipart egy tucat, a világon vezető pozícióban lévő vállalatcsoport, valamint 4000 kis- és középvállalkozás alkotja, amelyek 2017-ben több mint 200 000 munkahelyet és több mint 6 milliárd euró kereskedelmi többletet jelentettek az országnak. Ezt az ipari struktúrát egészíti és szolgálja ki az állam által fenntartott kutatóintézetek, kiválósági központok és ügynökségek hálózata is.

³² Az ITAR (*International Traffic in Arms Regulations*) ellenőrzi a védelmi termékek és szolgáltatások szabályozását az Egyesült Államok Muníción Listája alapján (*United States Munitions List* – USML).

³³ Ez az alap egy 50 millió eurós ernyőként jelent biztosítékot. [La DGA et Bpifrance créent un fonds d'investissement pour les entreprises stratégiques de défense](#), [online], 2017. 05. 03. Forrás: [bpifrance.fr](#) [2017. 11. 01.].

³⁴ A nukleáris modernizációval kapcsolatban hangsúlyozzák annak átglyűrűző hatását a konvencionális és kutatás-fejlesztési területekre is.

³⁵ „*L'armée de référence européenne*” [Discours du Président de la République, Emmanuel Macron, vœux aux Armées](#) [online], 2018. 01. 23. Forrás: [elysee.fr](#) [2018. 03. 23].

- A védelmi funkció kapcsán megjelenik az egyensúlyozási kényszer a területvédelem és a beavatkozási képességek között, ugyanakkor előbbi központi szerepe megmarad.³⁶ Fokozott figyelmet kap az állandó kiberbiztonsági készenlét,³⁷ az evakuációs képességek erősítése, valamint az országon belüli katonai létesítmények és személyzetük védelme (utóbbi kapcsán pedig rövid távon a humán erőforrás-utánpótlás és a technikai felszerelések megújítása). A katonai képességek erősítése területén jelenleg több modernizációs intézkedés is folyamatban van.³⁸ Ezekon túl további igényként jelzi a stratégia a tengeri járőrhajók és haditengerészeti légi felderítési képesség megújítását (lehetőség szerint közös európai keretben), valamint a haditengerészeti felderítési képesség erősítését (a radarlefedettség növelése, a Spationav-hálózat fejlesztése, műholdas megfigyelés, adatfeldolgozás drónok segítségével).³⁹ További fejlesztésre váró területet a légierő drónjainak beszerzése és felfegyverzése, a felderítési és felderítést semlegesítő képességek fejlesztése, valamint a különböző fegyverrendszerek és információs rendszerek kibervédelmi képességeinek erősítése.
- A korai előrejelzés funkcióban belül a jelenleg futó főbb technikai programok folytatása mellett szükséges az elemzési képességek fejlesztése a nagy volumenű és gyorsan növekvő adatmennyiség feldolgozásához.⁴⁰ A dokumentum szerint a hírszerzési szervek újraszervezését és racionalizációját is végre kell hajtani. A nyílt forrású információk szisztematikus feldolgozásában az első számú prioritást a terrorizmus elleni küzdelem jelenti. Az exponenciálisan növekvő adatmennyiség elemzését a különböző rendszerek közötti összekapcsolódások növelésével, az eltérő szintek integrálásával, automatizált adatfeldolgozással és elemzéssel szeretnék elősegíteni. A hírszerzési döntéshozás gyorsítása érdekében kiemelt hangsúlyt kap a hírszerzési elemzés támogatásának növelése a komplex adathalmaz-elemzés (*big data*) és a mesterséges intelligencia eszközeivel, amelyek közül utóbbi használata meghatározó lehet a gyors technológiai innovációk és külföldi vállalatok által dominált környezetben.⁴¹
- A stratégia arra is rámutat, hogy a kiberfenyegetések jelentette kihívások kapcsán mind a defenzív, mind az offenzív képességeket erősíteni kell. Az offenzív kiberképességek fejlesztésére utal a dokumentum az „elsődleges beavatkozás” (*entrée de premier/first entry*) kapcsán is az állami és nem állami szereplők növekvő digitalizációjának kihasználása vonatkozásában. A 2013-as Fehér könyv meghatározása alapján az offenzív képességeket a Vezérkar (*Etat-Major des Armées*) irányítása alatt fejlesztik, ezzel szemben a defenzív képességeket a minisztériumok között koordinálják. A felülvizsgálati stratégia azonban nem szól a koordinációs rendszer szervezéséről.
- Az elsődleges behatolást elősegítő katonai képességfejlesztések kapcsán a kinetikus műveleti képesség követelménye is megjelenik.⁴² A stratégia növekvő kiszolgáltatottsággal számol a légkörön kívüli térben, így a műveletek vezetési és irányítási rendszerei kapcsán a Syracuse 4 műholdak rendszerbe állítását hangsúlyozza. A légkörön kívüli térben található eszközök sérülékenysége és a tőlük való függőség megköveteli védelmük és ellenállóképességük erősítését – a stratégia ugyanakkor ezt a feladatot az amerikai és európai szövetségesekkel együttműködésben határozza meg.

³⁶ A nemzeti területet érintő válsághelyzet végső esetén a Területvédelmi Erőket (*Posture de Protection Terrestre*) alkalmazzák.

³⁷ Lásd még: [Plan Vigipirate](#), [online], 2017. Forrás: [ssi.gouv.fr](#). [2017. 11. 01.].

³⁸ A stratégia szerint ilyen folyamatban lévő modernizációs folyamatok érintik a levegő-föld rakétarendszereket, a könnyű helikoptereket, a légvédelmi rendszereket, a fregattok felújítását, a rakéta-, tüzérség- és aknavető-felderítő és semlegesítő eszközök beszerzését, az aknavető hajók képességeinek megújítását, a Breguet Atlantique II haditengerészeti felderítő repülőgép felújítását, a kételtű flottilla modernizációját, a közepes méretű fregattok beszerzését, illetve a műszaki és tüzérségi támogatás eszközbeszerzéseit. Emellett a Scorpion program a fegyveres erők műveleti készenlétét erősíti harcban és taktikai mélységben.

³⁹ A Spationav-hálózat a francia tengeri területek és partvidékek megfigyelő hálózata.

⁴⁰ Befektetés a humán és technológiai hírszerző képességek átfogó spektrumában (humán, elektromágneses, radar, optikai, digitális).

⁴¹ Macron elnök sorbonne-i beszédében egy Németországgal közösen fejlesztett mesterségesintelligencia-program ötletét is felvetette. Forrás: [Initiative pour l'Europe – Discours d'Emmanuel Macron pour une Europe souveraine, unie, démocratique](#), [online], 2017. 09. 28. Forrás: [elysee.fr](#) [2017. 11. 01.].

⁴² A kinetikus műveleteket a dokumentum katonai akcióként definiálja fizikai károkozás vagy pusztítás céljából.

- A területmegtagadási képességek elterjedése felértékeli az elsődleges beavatkozás szerepét a műveleti főlény kialakítása érdekében. Ennek feltétele a légi főlény megőrzése (például a Rafale jövőbeni fejlesztéseivel, valamint a légiharci-rendszerek, a mélységi csapásmérés képességének fenntartása az összekapcsolódások növelésével és az önálló rendszerek, harcászati drónok alkalmazásával).⁴³ A haditengerészeti fejlesztések kapcsán a stratégia kiemeli az Egyesült Királysággal közösen fejlesztett cirkáló rakétákat, a szárazföldi haderőnemek kapcsán pedig a különleges erők szerepét, valamint a harci kutatás-mentési képességek (*combat search & rescue* – CSAR) fejlesztését. Előbbi azért is kiemelten fontos stratégiai cél, mert alapjaiban befolyásolja az ország erőkitetítő képességét.
- A konfliktusmegelőzés kapcsán a stratégia a fejlesztési segélyezés szerepét hangsúlyozza a Francia Fejlesztési Ügynökség feladatkörében (*Agence Française de Développement* – AFD).

A védelmi együttműködések értékelése

A francia elgondolás alapján az „európai stratégiai autonómiát”⁴⁴ – az európai biztonsági érdekek⁴⁵ alapján – az észak-atlanti szövetség kerete, az EU Közös Biztonság- és Védelempolitikájának pragmatikus megerősítése és a Macron elnök 2017. szeptember 26-i beszédében felvázolt új együttműködés gondolata alkotja. Ennek megfelelően a stratégia a Lisszaboni szerződés 42.7 cikkelyét a Washingtoni szerződés V. cikkelyével együtt idézi.⁴⁶

A NATO és Franciaország

A stratégia a többnemzeti védelmi együttműködések kapcsán elismeri a NATO szerepét Európa védelmében, és megemlíti a francia részvétel fontosságát a szövetség parancsnoki struktúráiban.⁴⁷ A NATO kollektív védelmi képességei kapcsán hangsúlyozza a walesi és varsói csúcstalálkozók eredményeit és a szövetség szerepét az interoperabilitás biztosításában. A dokumentum egyfelől kiemeli, hogy a NATO műveleti képességeit jelentősen befolyásolja a transzatlanti kapcsolatok alakulása, másfelől azonban arra is rámutat, hogy az Egyesült Államok változó külpolitikai magatartása „kérdéseket vet fel Európában”. Ezzel együtt Párizs számára Washington továbbra is stratégiai partner, akivel a műveleti és hírszerzési együttműködés különösen fontos jelentőségű. A szövetség képességeinek növelése kapcsán a dokumentum deklarálja, hogy Franciaország elkötelezett egy kisméretű összhaderőnemi művelet (*Small Joint Operation*) parancsnoksága/vezetése, valamint egy további század biztosításával egy nagyméretű összhaderőnemi műveletben (*Major Joint Operation*) való részvétel mellett.⁴⁸

⁴³ A Francia Légierő 1/33 Felderítő Századnál Belfortban két típusú drón van üzemben: hat amerikai MQ-9 Reaper és négy európai–izraeli Harfang/Eagle One. Jelenleg mind a hat Reaper afrikai műveletekben vesz részt, Nigerből üzemeltetve. Az amerikai beszállítótól további hat drón érkezik 2019-ben, felfegyverzésükről 2018-ban döntenek. Denys Kolesnyk: [France is set to review its defense posture in the world](#), [online], 2017. 09. 08. Forrás: defenc-Blog.com [2017. 11. 01.]

⁴⁴ A stratégiai autonómia terminológiát nemcsak a francia stratégiában vetítik ki az európai szintre, hanem az Európai Unió 2016-os Globális Stratégiájában is megjelenik. [Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy](#), [online], 2016. Forrás: [eeas.europa.eu](#) [2017. 11. 01.].

⁴⁵ A stratégia kollektív európai biztonsági kihívásokként a migrációt, szervezett bűnözést és a terrorista hálózatokat említi.

⁴⁶ A dokumentum kiemeli, hogy a 42.7 cikkelyt az Európai Unió történetében először Franciaország hívta segítségül a 2015. november 13-i terrortámadások kapcsán, s a tagállamok kivétel nélkül támogatásban részesítették Párizst.

⁴⁷ Franciaország 2009-es visszatérése a NATO katonai struktúrájába, valamint a 2012-es Védrine-jelentés óta Franciaország szövetségi elkötelezettsége kapcsán nem merülnek fel kérdőjelek, és ezt az elkötelezettséget a felülvizsgált stratégia is megerősíti. Azóta a Szövetséges Transzformációs Parancsnokság parancsnoka is francia tábornok.

⁴⁸ Ezen túlmenően Franciaország fenntartja a vállalásait a különböző euroatlanti többnemzeti kötelékekben is, mint az Eurocorps (EU, Strasbourg), és a Rapid Reaction Corps – France (NATO, Lille).

Az Európai Beavatkozási Kezdeményezés, a PESCO és az EDF értékelése

Macron elnök Európa stratégiai autonómiájának megalapozásával kapcsolatban már a sorbonne-i beszédében is utalt az Állandó Strukturált Együttműködés (*Permanent Structured Cooperation – PESCO*) és az Európai Védelmi Alap (*European Defence Fund – EDF*) jelentőségére.⁴⁹ Habár az európai stratégiai autonómia francia értelmezése mind a stratégiában, mind pedig Macron beszédében meghaladja a PESCO és az EDF kereteit, ennek ellenére nem jelenik meg bennük sem az EU-harccsoport koncepciója, sem egy „európai hadsereg” gondolata, helyette a hangsúly egy új kezdeményezésre került.⁵⁰ Az elnök elképzelése szerint az Európai Beavatkozási Kezdeményezés (*Initiative européenne d'intervention – IEI / European Intervention Initiative – EI2*) a közös európai stratégiai kultúra hiányára jelenthet választ.⁵¹ A felülvizsgált stratégia megerősítése szerint az EI2 olyan együttműködési keret, amely egy közös európai doktrína elfogadásával, a közös katonai beavatkozási képességgel és közös költségvetési eszközök adaptálásával együtt alakítaná ki az európai stratégiai kultúrát, és növelné az interoperabilitást mind „technikai” mind pedig kulturális szinten.⁵² Az elnök sorbonne-i beszédével ellentétben ugyanakkor a dokumentum már nem említi a Macron által még szeptemberben előterjesztett „védelempolitikai csereprogram” ötletét, azaz a részt vevő európai országok katonáinak és védelmi munkatársainak fogadását a francia fegyveres erők többszintű kötelékeiben (a műveleti előrejelzés, hírszerzés, védelmi tervezés és támogatás szintjein, nemcsak összekötő, hanem beágyazott, akár magasabb pozíciókban is). Szintén kimaradt a stratégiából az elnök által korábban felvetett „Európai Hírszerző Akadémia” alapításának ötlete.⁵³

Az EI2 általános célja az európai stratégiai és műveleti autonómia fejlesztése „*a hajlandó és a megfelelő katonai képességekkel rendelkező államokkal*”, egyben a rugalmas műveleti készenlét megteremtése, amely nem szorul az EU vagy a NATO intézményi korlátjai közé. Párizs pragmatikus megközelítését jelzi, hogy a kezdeményezés a cselekvési képesség biztosításának elsődlegességét hangsúlyozza a közös intézményi keretektől, így az EU Közös Biztonság- és Védelempolitika normatív prioritásától függetlenül. Ennek megértéséhez fontos azt a motivációt is figyelembe venni, amelyet a stratégia és az azt követő védelmi költségvetési törvény (2019–2025) a francia külföldi műveletek tehermentesítésében és a szövetségesek nagyobb mértékű bevonásában azonosít. Macron 2018. január 19-i beszédében a francia hadsereget „európai referencia haderőként” (*l'armée de référence européenne*) jellemezte, összekötve ezt a szerepet az EI2 kezdeményezés tervével. Az EI2 ambíciói a bejelentés óta szerényebbé (Berlin-kompatibilisebbé) váltak azzal, hogy a potenciálisan csatlakozó államok a stratégiai tervezésben és előrejelzésben, valamint a logisztikai támogatásban való hozzájárulással kiválthatják a harci műveletekben való részvételt. A részvételi szándéknyilatkozat 2018. június 25-i aláírását követően az egyetértési megállapodás elfogadása 2018 végére várható.

A PESCO-val kapcsolatban Macron úgy nyilatkozott, hogy a kezdeményezés sokszorosíthatja a francia képességeket, ezért további projektek indításával szeretnének támogatni.⁵⁴ Jelenleg a 17 PESCO projektből Párizs két ipari fókuszú kezdeményezést vezet (*European Secure Software Defined Radio, Energy Operational Function*), ehhez képest Németország és Olaszország 4-4 projekt felelőse.⁵⁵ Ezek közül Berlin vezeti az *EUFOR*

⁴⁹ A 2016-ban Franciaország, Németország, Olaszország és Spanyolország támogatásával együtt elindított Európai Védelmi Alap (EDF) a tagállamok közti együttműködések keretében támogatja a kutatás-fejlesztési programok finanszírozását.

⁵⁰ Nicolas GROS-VERHEYDE: *L'initiative européenne d'intervention » d'Emmanuel Macron? Explications*, [online], 2017. 10. 04. Forrás: bruxelles2.eu [2017. 11. 01.].

⁵¹ A stratégia megjegyzi, hogy ezt nem a NATO alternatívájaként, hanem annak kiegészítéseként, a szövetséghez való hozzájárulás erősítésében értelmezik.

⁵² Macron szó szerint „pszichológiai szintről” beszélt.

⁵³ A sorbonne-i beszédben kezdeményezett európai kutatás-mentési/beavatkozási képességek összevonásával létrehozandó európai civil védelmi erő (*protection force*) kialakítását sem említette a stratégia, meglehet ugyan, hogy ez a stratégia civil vonatkozásainak általános hiánya miatt maradt ki a dokumentumból.

⁵⁴ Macron egy „*Ne féljete!*” parafráziással intette a hallgatóságot arra, hogy az európai együttműködést ne a francia képességsökkenés fenyegetésével azonosítsák. *Discours du Président de la République, Emmanuel Macron, vœux aux Armées*, [online], 2018. 01. 23. Forrás: elysee.fr [2018. 04. 01.].

⁵⁵ *Permanent Structured Cooperation (PESCO) – Overview*, [online], 2018. Forrás: consilium.europa.eu [2018. 03. 01.]

Crisis Response Operation Core válságreagáló projektet, amely a haderőelemek konkrét listáját biztosítja, felgyorsítva egy EU-művelet indításáról szóló döntést követően az erőgenerálási folyamatot. A PESCO fejlesztésével kapcsolatban felszínre került a két ország eltérő megközelítése: amíg Berlin az inkluzív, minél több tagállamot magába foglaló együttműködési formákat pártolja, addig Párizs a műveleti tehermegosztást hangsúlyozva a „hajlandó és képes országok” logikája szerint támogatja az európai együttműködés továbbfejlesztését.⁵⁶ A PESCO kialakításával kapcsolatos francia elvárások csak korlátozottan érvényesültek, a francia elképzelés erre vonatkozóan ambiciózus műveleti képességeket tartalmazott, ehhez képest a megvalósult projektek széles körű részvétel mellett (a 28-ból 25 tagállam) francia szemmel alacsony szintű védelmi ambíciókat tesznek lehetővé, és elsősorban a képességfejlesztés területére fókuszálnak. Az Európai Beavatkozási Kezdeményezés így új keretben jelenítette meg a francia ambíciókat az európai műveleti készenlét kialakítása és a francia műveletek tehermentesítése érdekében, az EU28-ak stratégiai megosztottságától függetlenül. Habár a PESCO és az EI2 részben párhuzamos struktúrákhoz vezethetnek, a projektek jellegéből adódóan kiegészíthetik egymást a műveleti-ipari szegmensek felosztása tekintetében. Az EI2-höz való csatlakozásban az európai tagállamok döntéshozói előtt egy befolyásos és vezető szerepre törekvő tagállammal való kapcsolatépítés lehetősége sejlik fel, amit a politikai kohézió alakulásával kapcsolatban az EU reformfolyamatában és a többéves költségvetési keret vitájának kontextusában is érdemes értékelni.

Az informális diskurzusban az EI2 a PESCO riválisaként tűnt fel, mint amely elvonja a figyelmet a fennálló EU-s védelmi keretektől. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy az EI2 „versenyársként” főként a harccsoport-konceptió kapcsán értelmezhető. A harccsoport-konceptió ugyanis az EU katonai válságkezelési eszköztárának a gyakorlati alkalmazást tekintve diszfunkcionális eszköze, az EI2 célkitűzését tekintve pedig az európai intervenciók képesség alkalmazhatatlanságának kiküszöbölését szolgáló alternatíva. Németország eleinte vonakodott csatlakozni a kezdeményezéshez, mivel azt az európai politikai kohéziót gyengítő lépésként értékelte.⁵⁷ A DGAP német kutatóintézet elemzése szerint ugyanakkor Berlinnek nem maradt mozgástere arra, hogy visszautasítsa a csatlakozást a francia elnök személyes politikai projektjéhez.⁵⁸ Az EU-reformfolyamat kontextusában ez költséges lépés lett volna a francia–német kapcsolatok összetett dinamikájában, így a kezdeti vonakodást követően 2018 júniusától a német kancellár több interjúban is kifejezte a részvételi szándékot, noha ennek részleteivel kapcsolatban nem nyilatkozott.⁵⁹

Továbbra is kérdés azonban, hogy egy új európai válságkezelési eszköz hogyan kapcsolódna a meglévő keretekhez. A DGAP szerint a francia kezdeményezés a keretnemzet-konceptió (*Framework Nation Concept – FNC*) műveleti elemét alkotó támogató elemként illeszkedhet az európai védelmi kezdeményezések struktúrájába, létrehozva egy műveleti FNC-t.⁶⁰ Ez a megközelítés azonban figyelmen kívül hagy olyan elérhető válságkezelési kereteket, mint a brit vezetésű Összehaderőnemi Expedíciós Erő (*Joint Expeditionary Forces – JEF*), amelynek a francia erők nem részesei, és a francia–brit Közös Összehaderőnemi Expedíciós Erő (*Combined Joint Expeditionary Force – CJEF*). Ezért az EI2 „keretnemzeti mintára szerveződve”, egy (FRA) – esetleg két (FRA-UK) – nagy országra ráfűzött kisebb nemzeti képességsomagokkal felálló formáció, illetve a már létező francia és brit válságkezelési kereteket összefűző megoldás lehet.

Az új francia stratégia megerősíti az EDF szerepét a lehetséges együttműködések rendszerszintű kiépítésében. A kezdeményezés sikere a stratégia szerint a védelmi sajátosságok integrálásának, a költségvetési háttér

⁵⁶ Jacopo BARIGAZZI: [EU unveils military pact projects](#), [online], 2017.10.12. Forrás: politico.eu [2018. 02. 01.].

⁵⁷ Claudia MAJOR, Christian MÖLLING: [France Moves From EU Defense to European Defense](#), [online], 2017. 12. 07. Forrás: [carnegieeurope.eu](#) [2018. 02. 01.]

⁵⁸ Claudia MAJOR, Christian MÖLLING: [Die Europäische Interventionsinitiative EI2 Warum mitmachen für Deutschland die richtige Entscheidung ist](#) [online], 2018. 06. 14. Forrás: DGAP Kompakt Nr.10, [dgap.org](#) [2018. 06. 16.]

⁵⁹ Thomas GUTSCHKER, Eckhart LOHSE: [Europa muss handlungsfähig sein – nach außen und innen, Kanzlerin Merkel im Gespräch](#), [online], 2018. 06. 03. Forrás: [faz.net](#) [2018. 06. 16.]; [Bundeskanzlerin Angela Merkel zu Gast bei Anne Will](#), [online], 2018. 06. 10. Forrás: [ardmediathek.de](#) [2018. 06. 16.]

⁶⁰ Claudia MAJOR, Christian MÖLLING: [Pragmatisch und europäisch: Frankreich setzt neue Ziele in der Verteidigungspolitik](#), [online], 2017 október Forrás: [dgap.org](#) [2017. 11. 01.].

biztosításának, valamint az ipari képességek duplikációjának és a befektetési árspirál elkerülésének függvénye. Ezzel kapcsolatban a dokumentum négy lehetséges megközelítést vázol fel a szuverenitás, a műveleti autonómia, a költségvetési korlátok és a bizalom szempontjai alapján:

1. A szuverenitás nemzeti, nem megosztható megközelítésében a műveleti fölény önálló biztosítása a domináns.
2. A képességek közös fenntartása esetén bizonyos eszközök megosztása elképzelhető anélkül, hogy ez általános szabállyá válna.
3. A kölcsönös függőségen alapuló együttműködés során olyan fenntartható technológiai kiegészítés és technikai képesség-racionalizáció jön létre a partnerek között, amely egy vagy több képesség feladásával jár, ugyanakkor mindez meg kell, hogy őrizze a megfelelő hozzáférés és autonómia garanciáját (például az export területén). Ez a megközelítés az egyes konkrét esetekre vonatkozó ipari strukturálást igényel, kormányközi megállapodások alapján.
4. Köz–magán–partnerség (*public-private partnership*), amelynek keretében az iparági tulajdonos kikövetíti/eladja a képességet a kormánynak. A piac biztosítja a csak marginálisan nemzeti vagy katonai sajátosságokkal rendelkező technológiai tényezőket, széles körű és sokoldalú ajánlattétel mellett, vagy elfogadhatónak ítélt megtérülési költséggel.

A stratégia az utolsó három megközelítést tartja a közös európai irányba illeszkedőnek, ugyanakkor a változatok között nem rangsorol, az egyetlen kikötése a választott irány megvalósítása kapcsán, hogy a szellemi tulajdonjogban a nemzeti fennhatóság, valamint az export szabadságának megőrzése megmaradjon. A dokumentum egyúttal leszögezi, hogy ilyen szintű együttműködés kifejlődése időbe telik, jelezve egyúttal, hogy a nagy ambíciójú kezdeményezések rövid távon egyelőre inkább vitatémaként funkcionálnak.

A többoldalú európai védelmi együttműködések

Az európai együttműködés fejlesztése ipari és műveleti szinten egyaránt hangsúlyozott célkitűzésként jelenik meg a felülvizsgált stratégiában. Az európai védelem szempontjából fontos strukturális projektként az európai drónfejlesztési programot („Eurodrones”, MALE RPAS)⁶¹, a következő generációs harcirepülőgép-rendszert (*Future Combat Aircraft System – FCAS/ Système de combat aérien futur – SCAF*) és a német–francia új generációs harckocsik közös fejlesztését („*Frankentank*” – KNDS) emelik ki. A stratégia szerint Franciaország számára Németország a „*legelső partner*”, az Egyesült Királyság pedig „*a Brexit ellenére is*” kulcsfontosságú partner marad.⁶² Ennek megfelelően a dokumentum strukturális projekteket is elsősorban velük együttműködésben részletez, így említi a francia–német dandárt, a francia–brit Közös Összhaderőnemi Expedíciós Erőt, a francia–német közös, C-130J szállítógépekből álló légikötélék folyamatban lévő kialakítását, valamint olyan közös projekteket, mint a Tigris helikopterek következő típusának fejlesztését, a többnemzeti Airbus A400M katonai szállítógép beszerzését és a Németországgal együttműködésben fejlesztett új generációs műhold- és radarrendszert (CSO/SARah).

⁶¹ A közepes hatómagasságú, nagy hatótávolságú pilóta nélküli rendszer (*Medium Altitude Long Endurance Remotely Piloted Aircraft System – MALE RPAS*) projekt francia–német–olasz–spanyol együttműködésben az Airbus, Dassault Aviation és Leonardo-Finmeccanica fejlesztési tervei szerint 2025-re valósulna meg. A tervezési szakasz 2016-ban kezdődött el az OCCAR keretében, a szerződéskötés a fejlesztésről 2019-ben várható. Ez biztosítaná a jelenleg szolgálatban álló francia drónok (Reaper és Harfang) utánpótlását, így Franciaország a tervek szerint hat drónrendszert szerezne be a fejlesztésen keresztül, egy rendszert pedig három légi és két földi komponens alkot. A MALE európai drónprogram egyúttal a 2017-ben létrejött Európai Védelmi Alap egyik első projektje. [European Male Rpas \(Medium Altitude Long Endurance Remotely Piloted Aircraft System\) Programme Takes Off](#), [online], 2016. 09. 28. Forrás: leonardocompany.com [2017. 11. 01.].

⁶² Macron 2018. januári beszédében az európai partnereken és az Egyesült Államokon kívül az Ausztráliával, Indiával és Brazíliával fenntartott partnerségeket is kiemelte.

Együttműködés Németországgal

A 2016-os német Fehér könyv proaktív szerepet körvonalaz Berlin számára az európai védelem kapcsán, amelyet nagyobb költségvetési háttér is támogat, ezzel Németország az európai stratégiai ambíciókban meghatározó partnerévé válik Franciaország számára. A stratégia Németország önálló szerepvállalása kapcsán kiemeli a német védelmi költségvetés fokozatos emelését, Berlin szerepvállalását a Száhel-térségben (MINUSMA, EUTM Mali, G5 Száhel-erők támogatása), valamint a Közel-Keleten a Daesh (ISIS) elleni koalíció támogatását az iraki kurdok részére jutatott fegyverszállításokon keresztül. Macron elnök sorbonne-i beszédében tett javaslata alapján 2018. január 22-én, az Élysée-szerződés 55. évfordulója alkalmával a két állam vezetői egy új Élysée-szerződés kialakításáról állapodtak meg, amelyet a francia Nemzetgyűlés és a német Bundestag képviselői is közös nyilatkozatban támogattak.⁶³ Macron a mesterséges intelligencia közös, Németországgal együttműködésben megvalósuló fejlesztésére, valamint egy európai innovációs ügynökség létrehozására is javaslatot tett, a stratégia viszont nem hangsúlyozza az együttműködést az autonóm hírszerzés és az adatelemzés területén fontos mesterséges intelligencia fejlesztése terén.

A 2017. július 13-i bilaterális miniszteri találkozó alkalmával a két ország a tüzérség és a tengeri járőrözési rendszerek kapcsán jelentett be együttműködési megállapodást, továbbá megerősítették elköteleződésüket az európai drónprogram és a kiberparancsnokságok közötti strukturált együttműködésre. A találkozón megállapodtak a *Future Combat Aircraft System* (FCAS) projektről, ami az Egyesült Államok hadiiparától való függőség csökkentése és az európai stratégiai autonómia elérése irányába tett lépésként értékelhető. Az Eurofighter Typhoon és Rafale gépeket várhatóan 2040-től váltó eszközöket az Airbus és a Dassault együttműködésében fejlesztik majd. Az FCAS bejelentése ugyanakkor kérdéseket vetett fel annak kapcsán, hogy mi lesz a sorsa a brit–francia együttműködésben elindult, hasonló célt kitűző projektnek. 2016-ban Franciaország az Egyesült Királysággal együttműködésben 2,1 milliárd dollárral támogatta a francia és brit hadiipari vállalatok (BAE Systems, Dassault, Finmeccanica Airborne and Space Systems, Rolls-Royce, Snecma/Safran és Thales) együttműködésében a felfegyverzett támadó drón (*Unmanned Combat Air Vehicle – UCAV / FCAS*) prototípusának fejlesztését, noha szerződéskötésre nem került sor.⁶⁴ A 2016-os Brexit-népszavazás eredménye bizonytalanságot keltett a projekt jövőjével kapcsolatban, amit 2017-ben csak tovább erősített a német–francia közös fejlesztésű FCAS bejelentése.⁶⁵ A francia felülvizsgálati stratégia ennek kapcsán nem adott pontos iránymutatást, és mind a német, mind a brit együttműködésben tervezett projektet hasonló súllyal említette. A Dassault és az Airbus között időközben létrejött megállapodás ugyanakkor nyitva hagyja a lehetőséget további partnerek csatlakozása előtt.⁶⁶

⁶³ [55e anniversaire de la signature du Traité sur la coopération franco-allemande](#), 2018. 01. 22. Forrás: [diplomatie.gouv.fr](#) [2018. 04. 01.] és Claire GUYOT: [French and German MPs to agree to a new Élysée Treaty](#), [online], 2018. 01. 23. Forrás: [euractiv.com](#) [2018. 04. 01.].

⁶⁴ Az eredetileg 2030-ra tervezett eszköz felderítő, vadász- és bombázó feladatokat is képes lenne ellátni, valamint lopakodó képességgel is rendelkezne. A 2014-től a BAE Systems a Dassault-val együttműködésben dolgozott a megvalósíthatósági tanulmányon, a közös fejlesztésű projekt az önálló brit Taranis pilóta nélküli támadó drón, illetve a francia nEUROn drón technológiájára épült volna, ugyanakkor a Taranis és nEUROn fejlesztése külön-külön is tovább folytatódott, megkérdőjelezve az együttműködés költségcsökkentő irányát. TÜRKÉ András István: [A 2010-es francia–angol védelmi együttműködési megállapodás mérlege](#). *Nemzet és Biztonság – Biztoságpolitikai Szemle*, 2014/1, 72–73. o. és Bill CAREY: [Britain, France to Jointly Develop Future Combat Air System](#), [online], 2016.03.03. Forrás: [ainonline.com](#) [2017. 11. 01.].

⁶⁵ Dominic PERRY: [Dassault plays down Brexit fears over Anglo-French UCAV project](#), [online], 2017. 03. 10. Forrás: [flightglobal.com](#) [2017. 11. 07.] és Chris POCOCK: [France and Germany To Develop New Fighter Without UK?](#) [online], 2017. 08. 02. Forrás: [ainonline.com](#) [2017. 11. 01.].

⁶⁶ Franciaország és Németország is jelezte, hogy a projekt későbbi szakaszaiban nyitottak a további szereplők csatlakozására. London ezzel párhuzamosan a Légi Hadviselési Stratégiájának (*Combat Air Strategy*) kialakításával van elfoglalva, amelynek kimenetele pontosíthatja az Egyesült Királyság céljait ezen a területen. Chris POCOCK: [Airbus and Dassault Launch a New FCAS—without BAE](#) [online], 2018. 04. 25. Forrás: [ainonline.com](#) [2018. 05. 28.]; Douglas BARRIE: [Franco-German defence-aerospace cooperation: to the future and back](#), [online], 2018. 05. 14. Forrás: [iis.org](#) [2018. 05. 28.].

Ugyanakkor, 2018. április 26-án az ILA Berlin Air Show alkalmával a német és francia védelmi miniszterek megegyeztek az FCAS-szel kapcsolatos követelményrendszerrel (*High Level Common Operational Requirement Document* – HL CORD), és szándéknyilatkozatot írtak alá a haditengerészeti járőrözési rendszer képességeinek 2019 közepétől kezdődő tervezési szakaszára vonatkozóan, valamint megerősítették a MALE drónfejlesztési projekt további támogatását is.⁶⁷ A Berlin és Párizs közötti szerepmegosztás alapján Franciaország az FCAS projekt keretnemzete, Németország pedig a MALE drónprogramban játszik vezető szerepet, és mindkét program fő hadiipari szereplői a Dassault Aviation és az Airbus Defence.⁶⁸ Az FCAS jövőjét azonban továbbra is kérdésessé teszi a kiöregedő német Tornado vadászgépek pótlása, amelyben a verseny az Airbus Eurofighterre és Lockheed Martin F-35-öse között egyes vélemények szerint alapvetően formálhatja a francia–német együttműködés távlatait.⁶⁹

A harckocsifejlesztés kapcsán a stratégia kiemeli a Leopard-2 és a Leclerc harckocsik utódjának Németországgal közös fejlesztését (*Main Ground Combat System*), amely a Nexter és Krauss-Maffei Wegmann vállalatok összeolvadásán keresztül valósul meg (KNDS). A „Frankentanknak” becézett német–francia hibrid – hivatalosan *European Main Battle Tank* (EMBT) – rendszerbe állítását 2035-re tervezik.⁷⁰

Habár a 2017. júniusi megállapodás a francia–német hadiipari komplexum létrehozását is közös szándékként jelentette meg, a felülvizsgált stratégiának a francia nemzeti hadiipari bázis megtartására vonatkozó ambícióját nem könnyű összeegyeztetni a közös hadiipari komplexum fejlesztési céljával.⁷¹ A német hadiipar párhuzamos igyekezete feszültséghez, a nagyszabású cégösszeolvadásokban pedig belső rivalizáláshoz vezethet.⁷² 2017 végén a francia–német hadiipari komplexum között további zavart jelentett Berlin 400 millió euró megrendelése a német OHB Systemsnek két önálló, a német titkosszolgálatnak szánt műhold fejlesztésére. Az OHB-t erősítő megrendelést Párizs a Thales és az Airbus irányába fokozódó versenyként értékelte.⁷³ A bilaterális együttműködéstől független szatellitek fejlesztése mellett Németország az új műholdak fellövését sem a 2002-es schwerini megállapodás alapján közösen használt Arienne-6 rakétákkal, hanem az amerikai Space X technológiával tervezi.⁷⁴ A francia–német ipari konszolidáció kapcsán további kérdés lehet, hogy abban mek-

⁶⁷ Ministère des Armées, DICOD [Avancées dans la coopération capacitaire franco-allemande](#), [online], 2018. 04. 24. Forrás: defense.gouv.fr [2018. 04. 28.].

⁶⁸ A MALE projektben Berlin 31%-ban részesedik, míg Olaszország, Franciaország és Spanyolország egyenként 23%-ban. Michel CABIROL: [Drone MALE : l'Allemagne sera le leader du programme européen](#), [online], 2015. 10. 15. Forrás: latribune.fr [2018. 02. 01.].

⁶⁹ Douglas BARRIE: [Franco-German defence-aerospace cooperation: to the future and back](#), [online], 2018. 05. 14. Forrás: iis.org [2018. 05. 28.].

⁷⁰ Sebastian SPRENGER, Jeff MARTIN: [French and German armor makers test the waters with a 'Euro-tank'](#), [online], 2018. 06. 11. Forrás: defensenews.com [2018. 06. 14.].

⁷¹ A német-francia haditengerészeti ipari együttműködés kilátása és ezek egyidejű globális piaci versenye (lásd az ausztrál tengeralattjáró-tender esetét a 15. lábjegyzetben), valamint ezen a területen az európai együttműködés Németország nélküli megvalósítása is fontos tényező. Ugyanis egy domináns európai piaci szereplő jött létre a német vállalatok részvétele nélkül azzal, hogy a francia STX egyesült az olasz Fincantierivel, és a létrejött új vállalatban (Fincanteri-STX) pedig a francia Naval Groupnak (korábbi DNSC) is részesedése van. Ugyanakkor más területen az egymásrautaltság jele, hogy 2016-ban Heckler and Koch nyerte a francia kézifegyverbeszerzési tendert, ezzel a francia hadsereg 100 000 HK416-ost vásárol a német vállalatától. [Large contract from France. Heckler & Koch to supply new French assault rifle](#), [online], 2016. 09. 28. Forrás: heckler-koch.com [2017. 11. 01.] és Giselda VAGNONI: [Italy's Fincantieri to take control of France's STX, ending shipyard row](#), [online], 2017. 09. 27. Forrás: reuters.com [2017. 11. 01.].

⁷² Vincent LAMIGEON: [Comment KNDS veut devenir l'Airbus des blindés](#), [online], 2017. 09. 21. Forrás: challenges.fr [2017. 11. 07.].

⁷³ [Hearing of the French Joint Commander for Space](#), [online], 2018. 02. 05. Forrás: satelliteobservation.net [2018. 02. 01.].

Michel Cabirol: [Observation spatiale : quand l'Allemagne se joue de la France](#), [online], 2017. 12. 08. Forrás: latribune.fr [2018. 02. 01.].

⁷⁴ Jacques Chirac és Gerhard Schröder a 2002-es schwerini egyezményben a két állam közös műholdrendszerének kialakításáról döntött a SAR-Lupe radar és Helio II optikai eszköz felajánlásával, egyúttal más európai országok csatlakozását is lehetővé tették egy európai műholdrendszer közös működtetéséhez. Lásd: [Berlin, Paris Plan New Joint Defense Projects](#), [online], 2002. 07. 31. Forrás: dw.com [2018. 02. 01.].

kora szerep jut a piaci folyamatokat befolyásoló politikai döntéseknek. Így például a fegyverexport tekintetében egy bilaterális kormányközi együttműködési megállapodás elősegítheti a német–francia vállalati fúziókat, azonban hasonló kezdeményezés eddig nem került napirendre.⁷⁵

Együttműködés az Egyesült Királysággal

A stratégia álláspontja szerint Franciaország számára a Brexit után kihívás és prioritás az Egyesült Királyság bevonása strukturált együttműködésekbe és a különleges védelmi kapcsolatok megtartása az egyetlen olyan európai partnerországgal, amely még mindig rendelkezik globális ambíciókkal, valamint nukleáris elrettentő erővel és a műveletek széles spektrumára alkalmas képességekkel. Habár az Egyesült Királysággal fenntartott különleges kapcsolat továbbra is kiemelt helyen szerepel, a felülvizsgált stratégia – ellentétben az előző két korábbi Fehér könyvvel – nem fogalmaz meg új ambíciókat a brit–francia partnerségre vonatkozóan. Ezt árnyalja, hogy a stratégia (csakúgy, mint Macron sorbonne-i beszéde) elsősorban és hangsúlyozottan Európáról beszél, kevesebbszer használja az Európai Unió kifejezést, tekintettel az Egyesült Királysággal fennálló partnerségre is.

A felülvizsgált stratégia feleleveníti a 2010-es Lancaster House Szerződésben megerősített műveleti, képességfejlesztési, ipari és nukleáris együttműködést. Az ebben megvalósuló projektekként említi a Közös Összhaderőnemi Expedíciós Erőt (CJEF), az UCAV/FCAS projektet, a tengeri aknamentesítő drónokat, a nukleáris robbanófejek és berendezéseik teljesítményét tesztelő EPURE kutatóközpontot és a közös cirkálórakéta-fejlesztést az MBDA *One Complex Weapon* projektben.

A 2018. január 17-i sandhursti francia–brit találkozón London kifejezte támogatását az Európai Beavatkozási Kezdeményezéssel kapcsolatban, emellett a Lancaster House Szerződés alapján álló védelmi együttműködés további elemekkel bővült a két ország között. A megállapodás szerint a francia Barkhane művelet támogatására London 3 CH-47 Chinook szállítóhelikoptert és az üzemeltetésükhöz szükséges személyzetet (50-60 fő) telepít Maliba. Ezzel párhuzamosan 2019-ben Franciaország Északszágban csatlakozik a NATO-nak a megerősített előretolt jelenléte keretében telepített, brit vezetésű többnemzeti zászlóaljához. A partnerséget tovább intézményesítik egy, évente három alkalommal találkozó Védelmi Minisztériumi Tanács felállításával, és megerősítették, hogy a CJEF 2020-ra eléri a teljes műveleti készenléti szintet.

További európai partnerségek

Franciaország számára a stratégiai partnerség mind az Egyesült Királysággal, mind Németországgal az információmegosztás területén kiemelt jelentőséggel bír. A felülvizsgált stratégia alapján a hírszerzési együttműködésben elképzelhető háromoldalú partnerség, a dokumentum azonban más területet nem azonosít hasonló szempontból. Az Európai Védelmi Ügynökség (*European Defence Agency* – EDA) szerepével sem foglalkozik a stratégia, annak ellenére, hogy az eddigi politikai egyensúly (német–francia–brit) változása a „kisebb” európai államok stratégiáinak átértékelődését eredményezheti.⁷⁶

A két fő bilaterális kapcsolatot Franciaország további európai partnerek, köztük Spanyolország és Olaszország kiemelésével egészíti ki, mint amelyek a Földközi-tenger, Észak-Afrika és a Száhel térségében végrehajtott francia vezetésű műveletekhez is hozzájárulnak. A dokumentum a „hajlandó és képes országok” megkülönböztetésével az „optimális kombinációjú” európai védelmi együttműködési formák támogatását hangsúlyozza.⁷⁷

⁷⁵ Alice BILLON-GALLAND: [A Franco-German motor for Europe's defence? Takeaways from the ELN-BDI side event at the 2018 MSC](#), [online], 2018. 02. 26. Forrás: [europeanleadershipnetwork.org](#) [2018. 02. 27.].

⁷⁶ James BLACK, Alex HALL, Kate COX, Marta KEPE, Eric SILFVERSTEN: [Defence and security after Brexit Understanding the possible implications of the UK's decision to leave the EU](#), [online], 2017. Forrás: [rand.org](#) [2017. 11. 01.]

⁷⁷ Parly védelmi miniszter a felülvizsgált stratégia kapcsán a *Le Monde*-nak adott interjújában megerősítette, hogy rugalmasan változó keretekben is hajlandók műveleteket kezdeményezni olyan országokkal, amelyek rendelkeznek a közös műveletek kivitelezéséhez

Ennek fényében a NATO és az EU intézményi keretét hasznosan kiegészítő kezdeményezésként értékeli az Európai Légi Szállítási Parancsnokságot (EATC),⁷⁸ műveleti vonatkozásban brit–francia közös expedíciós erőket (CJEF), a képességfejlesztésben a német keretnemzet-koncepciót (FNC), és a hosszabb ideje fennálló regionális skandináv csoportosulást, a NORDEFKO-t.

Párizs pragmatikusabb megközelítéssel az eddigieknél mélyebb, ugyanakkor rugalmasabb európai együttműködés lehetőségét ismerteti a stratégiában. Franciaország európai partnerkapcsolataiban megjelenő közös fejlesztési programok, mint a következő generációs vadászpilóta nélküli repülőgépek (FCAS), az európai drónprogram és az új generációs harckocsik jövője mind a gyártók, mind a részt vevő államok – elsősorban Németország és az Egyesült Királyság – számára nagy jelentőséggel bírnak. Ha Berlin és Párizs képes megállapodni a kulcskérdésekben, az jelentős előrelépést jelenthet mindkét fél számára, és további európai államokat is megnyerhetnek a közös fejlesztések céljának. Franciaország ugyanakkor arra kényszerülhet, hogy bizonyítsa, a domináns szerep igénye nélkül is képes az együttműködésre.⁷⁹ Ebben fontos lehet az Európai Beavatkozási Kezdeményezés kapcsán a célként megfogalmazott közös stratégiai kultúra kommunikációja – annak elérése, hogy ezen ne (csak) a francia stratégiai kultúrához való igazodást értsék az európai államok.

Összegzés

A felülvizsgált stratégia a francia stratégiai autonómia és az európai ambíciók közötti egyensúlyozásként foglalkozhat össze. A nukleáris elrettentés a francia stratégiai autonómia központi eleme marad. A 2017-es dokumentum erős konzisztenciát mutat a 2013-as Fehér könyvvel, így a fenyegetések értékelése mellett a stratégiai funkciók konszolidálása tekintetében is folytatóság irány, mintsem radikális átszervezés látható. Az autonóm döntéshozatalt biztosító stratégiai képességek fenntartása és erősítése a hírszerzés, a különleges erők, a kibervédelem, a fejlett fegyverrendszerek fejlesztése, a vezetés és irányítás, az állandó erőket támogató képesség, a területvédelem és a tengerentúli gazdasági érdekek védelme terén is a folytonosságot jelet. A teljes spektrumú, kiegyensúlyozott haderőmodell és a stratégiai funkciók megerősítése kimondottan azt a célt szolgálják, hogy Franciaország vezető szerepet játszasson az (európai) katonai koalíciók kialakításában és vezetésében.

Florence Parly védelmi miniszter a felülvizsgált stratégiával kapcsolatban úgy nyilatkozott, hogy a teljes autonómia követelménye a nukleáris elrettentésre, a területvédelemre, a hírszerzésre, a műveleti vezetés-irányítás képességére, a különleges erőkre és a kibervédelem területére vonatkozik. Véleménye szerint „ezeken túlmenően, értelemszerűen minden más nyitott az együttműködés és az európai partnerek előtt”.⁸⁰ Különösen hangsúlyos a „precedens nélküli” együttműködés Németországgal, valamint az Egyesült Királysággal a Brexit ellenére is megőrizni kívánt kiemelt partnerség.

A Macron elnök alatt született stratégiai felülvizsgálat és a 2018. január 19-i elnöki beszéd az elrettentés és az expedíciós képességek terén a haderő kiegyensúlyozottságát hangsúlyozta. E stratégia fenntarthatóságával kapcsolatban ugyanakkor a 2019–2025-ös költségvetési ciklus alakulása adhat válaszokat. Ugyanakkor a stratégia alapján továbbra is eldöntendő kérdés marad, hogy francia érdekek és a potenciális francia befolyási övezetek meddig terjednek. A Földközi-tenger, Észak-Afrika és a Száhel-övezet prioritása egyértelmű, a szubszaharai Afrika és a tágabb közel-keleti térség jelentősége homályosan meghatározott a jelenlegi dokumentumban. Ehhez hasonlóan szintén fontos kérdés, hogy a francia haderő milyen mértékben definiálja magát a

szükséges képességekkel. Christophe AYAD, Marc SEMO, Nathalie GUIBERT: [Florence Parly : La France veut conserver une autonomie stratégique](#), [online], 2017. 10. 13. Forrás: lemonde.fr [2017. 11. 01.]

⁷⁸A francia–német kezdeményezésű Európai Légi Szállítási Parancsnokság (*European Air Transport Command*) a légi utántöltési képességeket biztosítja hét európai ország (Belgium, Luxemburg, Hollandia, Franciaország, Németország, Olaszország, Spanyolország) részére az eindhoveni légibázisról.

⁷⁹Claudia MAJOR, Christian MÖLLING: [Pragmatisch und europäisch: Frankreich setzt neue Ziele in der Verteidigungspolitik](#), [online], 2017. Forrás: dgap.org [2017. 11. 01.]

⁸⁰Ayad, Christophe – Semo, Marc – Guibert, Nathalie: [Florence Parly : La France veut conserver une autonomie stratégique](#), [online], 2017. 10. 13. Forrás: lemonde.fr [2017. 11. 01.]

Stratégiai Védelmi Kutatóközpont

ELEMZÉSEK 2018/12

jövőben expedíciós haderőként, amely elsősorban regionális műveletek kivitelezésére alkalmas, vagy ragaszkodik a tradicionális doktrína alapján Franciaország szuverenitásának globális szintű megjelenítéséhez.

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóközpont munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont

Szerkesztés és tördelés:
Csiki Varga Tamás, Bazsó Márton

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2012– : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)

2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)

2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Nádudvari Anna, 2018

© NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont, 2018